

JAARVERSLAG 2025 WERKGROEP STOLPERSTEINE

In november 2023 is de werkgroep 'Stolpersteine Velsen', aangesloten bij de Historische Kring Velsen, opgericht met als opdracht het plaatsen van *Stolpersteine* voor alle 57 vermoorde Joodse inwoners van Velsen. Dit initiatief komt voort uit het in mei 2023 verschenen boek 'Op zoek naar een plaats om thuis te komen', over de geschiedenis van de Joodse inwoners van Velsen.

De Stolpersteine worden geplaatst op de plaatsen waar de 57 in de Tweede Wereldoorlog vermoorde/omgekomen Joodse Velsenaren hebben gewoond totdat de meesten begin 1942 werden verplicht naar Amsterdam te vertrekken.

In oktober 2018 zijn er al 15 Stolpersteine geplaatst voor de 15 meisjes die in 1941 in Huize Dina, het tehuis voor Joodse meisjes aan de Duinlustparkweg in Santpoort woonden. In mei 2023 is er met steun van de gemeente Velsen ook een informatiebord geplaatst. Inmiddels is na aanvullend onderzoek duidelijk geworden dat er nog een meisje in Huize Dina woonde. In 2026 zal er daarom aan de Duinlustparkweg voor **Sara Engers** een 16e Stolperstein geplaatst worden.

Met het plaatsen van *Stolpersteine* wordt een persoonlijk monument opgericht voor de slachtoffers die zijn vermoord/omgekomen tijdens de holocaust en Tweede Wereldoorlog. De stenen die door heel Europa zijn/worden gelegd vormen met elkaar 'Das KunstDenkmal STOLPERSTEINE'. (<https://www.stolpersteine.eu/en/home>)

Plaatsing Stolpersteine in 2025.

In 2025 zijn er in totaal 14 Stolpersteine geplaatst op 6 locaties in Velsen.

Jacques de Klijn

Op zaterdag 5 april om 15 uur werd aan de Driehuizerkerkweg 53 in Driehuis een Stolperstein geplaatst voor **Jacques de Klijn** (1924 - 1943) door *Marion de Klijn*, de dochter van Jacques broer Nap de Klijn. Zij voerde het woord ter nagedachtenis aan haar oom Jacques en plaatste samen met andere familieleden de Stolperstein. Wethouder Sander Smeets sprak voor de plaatsing van de steen een paar woorden namens de gemeente Velsen.

Jacques de Klijn wordt begin maart 1942 door de Duitse bezetter gedwongen het huis aan de Driehuizerkerkweg te verlaten en naar Amsterdam te vertrekken. Daar woont hij in het pension van de ouders van de vrouw van zijn broer Nathan aan de Jan Luijkenstraat 68. Jacques wordt waarschijnlijk bij de razzia op 24 mei 1943 opgepakt. Hij gaat nog diezelfde dag naar kamp Westerbork en wordt in de vroege ochtend van 25 mei op transport gezet naar Sobibor. Daar wordt hij bij aankomst op 28 mei vermoord.

Louis Zwalf

Op maandag 14 april om 12 uur werd een Stolperstein geplaatst voor **Louis (Levie) Zwalf** (1889- 1943) bij de parkeerplaats aan de Zoutmanstraat in IJmuiden, de plek waar de woning van de familie Zwalf-Pampel (aan de Zeeweg 80 rood) heeft gestaan.

Louis Zwalf komt in de jaren '20 met zijn vrouw Johanna Pampel en zoon Joop naar Velsen. Hij werkt als elektricien bij Hoogovens en is actief lid van de IJmuidense afdeling van de Algemene Nederlandsche Metaalbewerders Bond (ANMB). In september 1942 wordt Louis in Amsterdam opgepakt omdat hij zich zonder 'vergunning' en Jodenster op zijn jas in de stad bevindt. Hij belandt in kamp Amersfoort en wordt in december overgebracht

naar kamp Westerbork. Hij slaat het aanbod van een vriend om hem te helpen het kamp te ontvluchten af. Eind januari wordt Louis op transport gesteld naar Auschwitz waar hij bij aankomst wordt vermoord.

Zijn vrouw Johanna Pampel overleeft de oorlog door onder te duiken en zoon Joop weet in 1942 als Engelandvaarder vanuit de haven van IJmuiden te vluchten.

Louis' kleinzoon *Wim Zwalf* voerde het woord: hij en zijn kinderen en kleinkinderen waren uit Engeland overgekomen om bij de plaatsingsceremonie aanwezig te zijn en de Stolperstein voor hun groot- en overgrootvader te plaatsen. Wethouder Gideon Nijemanting sprak voorafgaand aan de plaatsing namens de gemeente Velsen.

Hartog Joseph Frankfort

Op vrijdag 23 mei om 14:30 uur werd een Stolperstein geplaatst voor **Hartog Joseph 'Harry' Frankfort** aan de Frogerstraat 130, voorheen nr. 46, de plek waar eens het huis annex de boekhandel van de familie Frankfort had gestaan.

Harry Frankfort (1907 - 1944) verhuist rond 1930 van Deventer naar IJmuiden. Harry is boekhandelaar en neemt de boekhandel van Sinjewel in de Frogerstraat op de hoek van het Willemsplein in 'Oud-IJmuiden' over. Hij trouwt met Gerdina Hendrika Derkje 'Gerda' Inklaar en in 1937 wordt hun zoon Karel geboren. Dat Harry met een niet-Joodse vrouw is getrouwd, biedt hem een zekere bescherming tegen de anti-Joodse maatregelen van de Duitse bezetter. In maart 1942 wordt hij net als de meeste andere Joodse inwoners van Velsen, toch gedwongen IJmuiden te verlaten en naar Amsterdam te vertrekken. Daar wordt hij als 'gemengd gehuwde' in januari 1944 verplicht tewerk gesteld op Schiphol-Oost. Samen met vijf andere dwangarbeiders (de 'zes van Schiphol') wordt hij opgepakt vanwege 'sabotage' (enkele minuten rusten). Via het huis van bewaring aan de Weteringschans komt Harry in maart 1944 samen met de anderen 'zes van Schiphol' terecht in strafbarak

nr. 67 in kamp Westerbork. Vandaar wordt Harry op transport gezet naar Auschwitz. Hij sterft waarschijnlijk begin augustus 1944 in het werkkamp Monowitz, het grootste sub-kamp van het concentratiekamp-complex Auschwitz. Harry's vrouw Gerda en zoon Karel overleven de oorlog.

Harry's kleinzoon Ramon en kleindochter Petra Frankfort spraken ter nagedachtenis aan hun opa en nadat wethouder Sebastian Dinjens een paar woorden had gesproken, plaatsen Ramon en Petra de Stolperstein voor hun opa.

Familie Frank-Frank en familie Frank-Wurms

Op zondag 15 juni om 13.00 uur werden 7 Stolpersteine geplaatst voor **Levie Frank**, zijn vrouw **Saartje Wurms** en hun kinderen **Juda en Mietje Anna** en voor **Hartog Frank**, zijn vrouw **Anna Frank** op de plek die zij beschouwden als hun zelfgekozen thuis.

Op 5 juni 1935 vieren de broers Levie (1905 - 1944) en Hartog Frank (1903 - 1944) in Amsterdam hun dubbele bruiloft. Levie trouwt met Saartje Wurms (1908 - 1943) en Hartog trouwt met Anna Frank (1910 - 1942). De broers vestigen zich met hun echtgenotes in IJmuiden en beginnen daar een kledinghandel. Ze wonen naast elkaar aan het Oosterduinplein. Bij Hartog en zijn vrouw Anna op nummer 72 (nu nr. 14) wordt in 1936 zoon Benjamin (1936 - 1942) geboren. Een jaar later worden Levie en zijn vrouw Saartje op nummer 74 (nu nr. 13) verblijdt met de geboorte van zoon Juda (1937 - 1943) en in 1939 wordt zijn zusje Mietje Anna (1939 - 1943) geboren. De vader van Levie en Hartog, Benjamin Frank (Amsterdam 1778 - IJmuiden 1941) is weduwnaar geworden en trekt in bij zijn zoon Levie. Vader Benjamin overlijdt op 31 juli 1941 en wordt begraven op de Joodse begraafplaats in Beverwijk/Wijk aan Duin.

De gezinnen Frank-Frank en Frank-Wurms worden op 6 maart 1942 gedwongen IJmuiden te verlaten en naar Amsterdam te vertrekken. Levie Frank wordt in maart 1944 in Auschwitz vermoord, Saartje en de kinderen Juda en Mietje Anna in mei 1943 in Sobibor. Hartog Frank sterft in 1944 ergens in Midden-Europa, de exacte plek is onbekend. Hartogs vrouw Anna en zontje Benjamin worden in november 1942 in Auschwitz vermoord.

Familieleden *Shifra Wurms*, weduwe van Rob Wurms en *Mitchel Landsberg* spraken ter nagedachtenis aan de families Frank-Frank en Frank-Wurms en nadat wethouder Nathanael Korf namens de gemeente Velsen een paar woorden had gesproken werden de Stolpersteine door Shifra en Rob geplaatst.

Essi en Johanna van der Zijl

Op zaterdag 30 augustus om 11:00 uur werden 2 Stolpersteine geplaatst voor **Essi en Johanna van der Zijl** aan de Oosterduinweg nr. 49 (was nr. 12) waar moeder en dochter samen woonden: het adres dat ze beschouwden als hun thuis.

Sander (1852 - 1935) en Essi (1856 - 1943) van der Zijl-van der Zijl, allebei geboren in Wildervank Groningen, vestigen zich in 1907 met hun 6 kinderen in IJmuiden waar ze een fotozaak beginnen aan de Kanaalstraat. Als haar man Sander in 1935 overlijdt gaat Essi met haar nog thuiswonende dochter Johanna (1893 - 1943) aan de Oosterduinweg wonen, vlakbij de oudste dochter Jetta. Jetta is inmiddels getrouwd met fotograaf Mart Schipper en samen hebben ze hun eigen fotoatelier aan de Trompstraat, de populaire winkelstraat in Velseroord (later: IJmuiden-Oost). Begin maart 1942 worden Essi en Johanna door de Duitse bezetter gedwongen hun huis aan de Oosterduinweg te verlaten en naar Amsterdam te vertrekken. Mart en Jetta bezoeken hen daar nog geregeld op hun adres aan de Pythagorasstraat. Maar op een dag in maart 1943 staan ze voor een dichte deur. De burens vertellen: 'Ze zijn weg, naar Westerbork'.

Familie van Essi en Johanna van der Zijl, *Wilfred en Jacqueline Springer*, en *Agnes Kingma* (aangetrouwde familie) spraken ter nagedachtenis aan Essi en Johanna en plaatsten voor hen de Stolpersteine. Wethouder Gideon Nijemanting sprak namens de gemeente Velsen voorafgaand aan de plaatsing van de Stolpersteine.

Gerard en Jegova Van Praag

Op vrijdag 19 september om 14:30 uur werden 2 Stolpersteine geplaatst voor **Gerard en Jegova van Praag-van Praag** aan de Kanaalstraat 63, waar tot 1942 hun winkel en woonhuis was gevestigd.

Gerard van Praag (1909 - 1943) wordt in 1909 in IJmuiden geboren. Hij trouwt in 1937 met Jogeva 'Jo' van Praag (Den Helder 1913 - 1943) en samen beginnen zij aan de Kanaalstraat 63 '*Van Praags Kledingmagazijn*'. De winkel bevindt zich niet ver van de plek waar van 1900 tot 1927 de winkel van zijn vader Meijer van Praag (Amsterdam 1880 - Sobibor 1943) gevestigd was. Van Praags Kledingmagazijn loopt goed. Maar op 6 maart 1942 moeten Gerard en Jo in opdracht van de Duitse bezetter hun winkel en woonhuis achterlaten en naar Amsterdam vertrekken. Ze krijgen beiden een baantje bij de Joodse Raad. Gerard werkt een tijdje als onderwijzer op een Joodse lagere school. Jo is hoogzwanger als Gerard samen met Jo's

broer Emanuel aan de Maasstraat in Amsterdam worden opgepakt. Ze komen terecht in Kamp Amersfoort en in januari 1943 moeten ze naar Kamp Westerbork. Gerard wordt op 17 maart gedeporteerd naar Sobibor en vermoord bij aankomst. Jo blijft achter in Amsterdam met haar in november 1942 geboren dochter **Elsje Sonja**. Ze probeert onder te duiken maar in mei worden zij en de baby opgepakt en in de Hollandse Schouwburg opgesloten. Baby Elsje Sonja wordt ondergebracht in de crèche tegenover de Schouwburg.

Ze wordt de crèche uit gesmokkeld en naar een onderduikadres gebracht waar ze de oorlog en Holocaust overleeft. Haar moeder Jo gaat op 1 juni 1943 op transport naar Sobibor en wordt na aankomst vermoord.

Ter nagedachtenis aan Gerard en Jegova werd gesproken door Elsje's dochter *Debbie*, die voor de ceremonie was overgekomen uit de VS, en door rabbijn Spiro die ook vanwege het begin van het Joods nieuwjaar op de sjofar (ramshoorn) blies. Mevrouw Tamarah Benima las het Kaddish, het gebed voor de doden. Wethouder Korf sprak een paar woorden namens de gemeente Velsen. Daarna werden door Debbie voor Gerard en Jegova de Stolpersteine geplaatst.

Dank

Dank aan allen die dit jaar weer hun belangstelling en betrokkenheid toonden. Bijzondere dank gaat uit naar **Martin Hansen** die er steeds weer voor zorgde dat de Stolpersteine op een waardige en professionele wijze konden worden geplaatst.

Er zullen nog 18 Stolpersteine worden geplaatst. De plaatsingsceremonies worden aangekondigd in de lokale media.

Werkgroep Stolpersteine Velsen

Januari 2025